

ECK 6080

SEPARATUM

IZSÁK ZOLTÁN

DATE ASUPRA UNOR LEPIDOPTERE RARE
DIN ZONA GHEORGHENI — LACU ROŞU

ACTA
HARGITENSIA

1980

MIERCUREA-CIUC — CSIKSZEREDA

Szeretettel Andrásnak, a csíki lepkészés emlékére.

Csíkszereda, 1980. XI. 25.

Izsák Zoltán

IZSÁK ZOLTÁN

DATE ASUPRA UNOR LEPIDOPTERE RARE DIN ZONA GHEORGHENI — LACU ROŞU

Majoritatea cercetărilor efectuate asupra lepidopterelor din Carpații Răsăriteni se referă mai ales asupra regiunii Lacului Roșu. Aproape că nu există lepidopterolog sau colecționar amator în țară care să nu fi colectat pe locurile pitorești din imprejurimea acestei stațiuni montane. Primele date existente în literatura de specialitate se datorează colectărilor făcute de J. Frivaldszky, Abafi Aigner, Uhryk și Diószeghy. Cele mai ample date asupra lepidopterelor de la Lacul Roșu și Cheile Bicazului aparțin lui A. Popescu — Gorj, care în anul 1970 a semnalat (11) prezența a 219 specii de lepidoptere. Fauna de lepidoptere a județului Harghita a mai fost cercetată și de alți lepidopterologi, ca P. Tiltscher, D. Czekelius (1), A. Alexinschi și F. König.

Dintre speciile remarcabile publicate, amintim: *Scotia trifurca* Ev. (fam. Noctuidae), din care A. Popescu — Gorj a colectat 3 masculi lîngă Miercurea-Ciuc, la Băile Jigodin (alt. 700 m), la 24 VIII 1950. Este o specie nouă pentru fauna R.S.R. (9), fiind o descoperire surprinzătoare, deoarece este vorba de o specie asiatică, siberiană, rară, cunoscută din Kasan Ural, Ussuri, Amur, Vladivostoc și Tibet. În anul 1956, A. Alexinschi colectează pe Muntele Hăghimașul Mare cinci masculi aparținând genului *Erebia*, pe baza cărora s-a descris mai întâi noua specie *Erebia carpaticola* A. Popescu — Gorj et A. Alexinschi. Pe baza materialului colectat în 1961 și 1966 de către F. König (5) pe Hăghimașul Negru, Hăghimașul Mare și Piatra Unică, conținând atât masculi cât și femele, B.C.S. Warren (16) ajunge la concluzia că este vorba de o nouă subspecie de *Erebia melas* Hbst. ca endemism carpactic, sub denumirea de *Erebia melas carpaticola* A. Popescu — Gorj et A. Alexinschi. Înainte de a trece la prezentarea noilor date, aduc mulțumiri lui A. Popescu — Gorj, F. König și E. Schneider pentru unele îndrumări și observații prețioase primite pe parcursul întocmirii lucrării.

În perioada 1968—1978 am executat în fiecare an mai multe deplasări în regiune, colectând însă numai în lunile iunie—septembrie. Deși deplasările au fost de scurtă durată, am colectat, totuși, un material destul de bogat și variat, dintre care, în cele ce urmează, voi prezenta doar cîteva specii locale mai rare.

Stațiunea climaterică Lacu Roșu este situată la o altitudine de 960—1.000 m. Spre nord și nord-est, Lacu Roșu este străjuit de un puternic lanț calcaros alcătuit din munții Suhardul Mare (1.506 m) și Suhardul Mic (1.352 m), despărțiti de o vale adâncă sub formă de cheie, sculptată de apele repezi ale Bicazului. Valea este străbătută de o șosea din care se bifurcă, la cca. 2 km de stațiunea Lacul Roșu, drumul forestier ce duce în Valea Cupaș, situată în spatele Suhardului Mic. De aici provine mareea majoritate a lepidopterelor colectate de mine în regiunea Lacului Roșu. Sosind la Lacu Roșu întotdeauna dinspre Gheorgheni, colectarea materialului am început-o de la marginea orașului, parcurgând biotopi variați, punind un accent deosebit mai ales pe cercetarea văilor de-a lungul pîrîului Belchia, urcînd spre versanții împăduriți ai culmii Pîngărațiilor. Regiunea din jurul cabanei „Aluniș“, situată la 700 m altitudine, pe drumul național Gheorgheni—Lacu Roșu, la km 9, la începutul serpentinelor spre șaua Pîngărațiilor, era total necercetată pînă în prezent din punct de vedere lepidopterologic.

În ce privește clima regiunii cercetate, ea corespunde tipului de climat temperat boreal, de nuanță montană, carpatică, cu diverse caracteristici, în funcție de expoziția sudică sau nordică a versanților. Numărul zilelor însorite depășește rar cifra 10 în lunile iunie, iulie, august, regiunea fiind una din cele mai ploioase din țară, îngreunînd colectările, atât din timpul zilei, cât și noaptea. Vegetația lemnoasă este reprezentată mai ales prin păduri de conifere. Vegetația ierboasă de pe versanți este bogată și variată, întîlnindu-se specii rare și unele endemisme, adevărate relicte. Pe văi, pajiștile sunt bogate și pline cu flori pe care se dezvoltă o entomofaună variată. Datorită condițiilor fizico-climaticice specifice și terenului accidentat, au rămas cîteva biotopuri neatinse încă de activitatea omului; ele oferă condiții prielnice menținerii unei faune de lepidoptere variate, printre care se pot găsi specii foarte rare și necunoscute încă la noi în țară.

Prezentarea materialului și a nomenclaturii corespund marilor lucrări de specialitate.

Familia ZYGAENIDAE Leach.

Zygaena nevadensis gheorghenica Reiss. (Fig. 1)

Anvergura : 22—24 mm, fiind unul dintre cei mai mici reprezentanți ai familiei. Aripile sunt transparente, culorile palide, spălate. Colorează de bază este cea caracteristică zygaenidelor : abdomenul și aripa

anterioară sănt de culoare albăstruie-cenușie pe care punctele roșii se contopesc într-o dungă roșie, destul de slab vizibilă. Aripa posterioară este roșie pală, mărginită de o dungă subțire, albăstruie.

Primele exemplare au fost capturate de colecționarul N. Delvig și M. Brătășeanu din Brașov, la data de 16 VII 1974 (13), la cca. 9 km de orașul Gheorgheni, în apropierea cabanei „Aluniș“. Pe finețele versantului drept, care mărginește valea Belchia, în zilele de 19 și 21 VII 1975, am colectat două exemplare ale speciei, în anul 1977, în ziua de 21 iulie, un exemplar, iar la 12 VII 1978, încă trei exemplare. Fluturii zboară numai în orele însorite ale zilei, în jurul florilor de Scabiosa.

Familia NOCTUIDAE Grote.

Amathes speciosa Hübner (Fig. 2). Anvergura : 40—44 mm. Este un relict boreo-alpin, relativ rar, atât la noi în țară, cât și pe tot cuprinsul arealului său (14, 15). La noi în țară *Amathes speciosa* Hb. a fost semnalat de A. Popescu — Gorj (10) : 2 masculi pe Munții Bucegi (3 VIII 1929) și un mascul în Trei Scaune (jud. Covasna) la 28 VII 1931 (leg. A. Ostrogovich). În colecția Czekelius se găsesc două exemplare colectate în Munții Cibinului (Păltiniș), la 20 VII (?). La 15 VIII 1956, colecționarul Hannenheim găsește un exemplar tot la Păltiniș. Fr. König (6) semnalază 6 masculi din Munții Retezat (18 VII 1954, 20 VII 1954 și 23 VIII 1965).

Noi am capturat un mascul la 11 VII 1972 în zona actualului lac de acumulare de la Fântânele — Someșul Cald, în satul Beliș (Cluj), iar în zona Lacului Roșu, în Valea Cupaș, la data de 19 VII 1975, un mascul și o femelă, la lumină. În vara anului 1978, între 17—19 VII, am întîlnit în număr mai mare această specie, tot în Valea Cupaș, colectând în total 3 masculi și 4 femele.

Eurois occulta Linné. (Fig. 3). Anvergura : 60—64 mm. Este un noctuid rar al faunei de lepidoptere din regiunile montane din țara noastră, semnalat la Azuga (1910) și în Munții Bucegi (1932) de către Salay (10). Fr. König (6) colectează un mascul și 3 femele în Munții Retezat între 1955—1972. Cei 2 masculi și o femelă de *Eurois occulta* L. colectați de noi la Lacul Roșu provin din Valea Cupaș, din data de 18 și 20 VII 1975. În această regiune, în ziua de 18 VII 1978, am colectat un mascul și 2 femele, iar la 19 VII 1978, tot un mascul, în apropierea orașului Gheorgheni.

Syngrapha interrogationis Linné. (fig. 4). Anvergura 35—37 mm. Arealul disjunct cuprinde regiunile montane din Europa și Asia pînă în Siberia și Coreea. (3, 14). Este o specie rară, semnalată la noi de Fleck la Azuga (?) și de A. Popescu — Gorj (10) în Munții Retezat (2 VIII 1932) și Sibiu (Rîul Sadu), la 10 VII 1926 (leg. Ostrogovich). În colecția Czekelius (1) sunt 5 exemplare : Rîul Sadu (20 VII 1912, 15 VIII, 1916, 13 VIII 1930, leg. Orendi), Munții Cibinului, Duș (8 VIII (?) leg. Kimakovicz). În colecția E. Worell se găsesc încă 5 exemplare : Valea Sadului, Uzina electrică (?) (VIII 1938, 2 ex.), Valea Sadului (14 VII 1938, (?) VIII 1940,

3 ex.). Fr. König (6) a colectat 4 masculi la Nădrag (7 VIII 1951) și în Munții Retezat (20 VIII 1946). Doi masculi au fost colectați la Lacul Roșu, în Valea Cupaș, de M. Brătășeanu la 19 VII 1976, la lumină, iar la 18 VII 1978, tot în Valea Cupaș, am colectat 2 exemplare.

Chrysaspidea bractea Fabricius. (Fig. 5). Anvergura : 36—40 mm. Aria sa de răspândire se întinde din Europa de Nord și Centrală pînă în Asia Centrală (3, 14), dar apare cu o frecvență mai mare numai local. *Ch. bractea* F. figurează pe lista lepidopterelor migratoare. A fost semnalată în Săcărîmb și Munții Gutii. Unicul exemplar din colecția Ostrogovich a fost colectat la Chitila (8 IX 1910), (10). În colecția Muzeului Banatului (6) se găsește un mascul și o femelă, colectați la Timișoara (6 V 1966) și în Munții Retezat (25 VIII 1955). A. Popescu — Gorj (11) menționează de la Lacul Roșu.

Între anii 1968—1978, am colectat în lunile iulie—august, 29 exemplare la Lacul Roșu, în apropierea păstrăvăriei, în Valea Cupaș și în Valea Belchia. În perioada 29 VII — 5 VIII 1978, în Depresiunea Casinului am colectat 4 exemplare. *Ch. bractea* F. cu toate că este o specie nocturnă, poate fi observată și colectată cîte o dată și ziua, avînd un comportament asemănător cu cel al speciei *Autographa gamma* L., care este activă și ziua, în bătaia soarelui. În diferitele regiuni ale țării, unde ne-am ocupat cu studiul faunei de lepidoptere, nicăieri n-am observat această specie în număr atât de mare ca în împrejurimea stațiunii Lacul Roșu.

Polychrysia moneta Fabricius. (Fig. 6). Anvergura : 32—36 mm. Este o specie europeană, rară, răspîndită pînă în Caucaz și Armenia (3). Literatura de specialitate menționează că imagourile nu sînt atrase nici de lumina artificială, nici de diferite momeli (3), astfel apare rar în fața colecționarilor. *P. moneta* F. este semnalată (10) în Munții Retezat (23 VII 1926) și Slănic Moldova (18 VII 1934), unde a colectat-o Ostrogovich. În colecția Czekelius (1) sînt 2 exemplare colectate la Brașov (leg. Tiltsher) și Rîul Sadului, (?) (VIII 1913, leg. Czekelius).

În perioadele de cercetare ale acestei regiuni, menționate anterior, noi am colectat un exemplar mascul de *P. moneta* F., la lumină, contrar datelor din literatură, la 21 VII 1975, în Valea Cupaș.

Familia ARCTIIDAE Meyrick

Pericallia matronula Linné. (Fig. 7). Anvergura : 65—68 mm. Este un element faunistic euro-siberian (14). La noi în țară cele mai vechi semnalări sînt de la Oradea și Săcărîmb. Cei 3 masculi din colecția Ostrogovich provin din Valea Rîul Sadului din județul Sibiu (15 VI 1928) și Cluj (15 VI 1946). (10). În colecția Czekelius (1) sînt 4 exemplare colectate la Vilcele (leg. Clement), la Sibiu (leg. Czekelius) și în Valea Sadului (30. VI 1912 și (?) VII 1933). Worell a capturat 3 masculi și o femelă la 25 VI 1933, 12 VII 1938 și VII 1940 în Valea Rîul Sadului, care actualmente se găsesc în colecția Muzeului Banatului, (6) și a Muzeului de Istorie Naturală din Sibiu. Unicul exemplar femel din colecția noastră a fost

colectat ziua, pe o stîncă, în Cheile Bicazului, la data de 31 VII 1969. Raritatea acestei specii se explică și prin faptul că omizile iernează de două ori, ceea ce duce la pierderea unui număr mai mare de indivizi, încă în stadiul de dezvoltare.

Familia LASIOCAMPIDAE Harris
Selenephera lunigera Espr. (Fig. 8)

Anvergura : 38—43 mm. Este o specie subalpină rară, răspândită în unele ținuturi muntoase din Europa, (14, 15). La noi în țară a fost semnalată din puține localități. Lipsește din bogata colecție Ostrogovich. În colecția Czekelius (1) sunt 3 exemplare colectate în Munții Cibinului la Păltiniș (24 VII 1937) și Rîul Sadului (25 VII 1913). A. Popescu — Gorj (11) semnalează un exemplar colectat la lumină la 12 VII 1969 la Lacul Roșu. În colecția de lepidoptere a Muzeului Banatului (6) se găsesc 6 masculi colectați de Fr. König la Bușteni (25 VII 1953), Ceahlău (9 VIII 1962), Munții Retezat (27 VII 1952), (5 VII 1967) și Steierdorf (28 VI 1933).

În timpul cercetărilor efectuate de noi am colectat cîteva exemplare în diverse locuri : un mascul la 20 VII 1967 lîngă Brașov, la Pietrile lui Solomon ; 2 masculi și o femelă la 12 VII 1972 în localitatea Beliș (Munții Gilău). Ultima dată am întîlnit doar un singur exemplar mascul, la data de 21 VII 1975, noaptea, la sursă de lumină artificială, în Valea Cupaș.

Familia LYCAENIDAE Stephens
Palaeochrysophanus hippothoë Linné (Fig. 9)

Anvergura : 30—32 mm. Are o răspîndire paleartică. Arealul său cuprinde Europa de Vest și Centrală, trece prin Uniunea Sovietică și Siberia pînă la Amur, (2, 4). La noi în țară ea este o specie locală și rară. Sunt puține date referitoare la această specie : 6 exemplare se găsesc în colecția Ostrogovich (10), colectate la București (Chitila) de către Fr. Salay, la 8 VI 1889. Cele 5 exemplare din colecția de lepidoptere a Muzeului Banatului (6) provin de la Borșa (24 VII 1963), Munții Rarău (27 VII 1963) și Poiana Stampei, Dorna (11 VII 1967). A. Popescu — Gorj (11) semnalează un exemplar femel, capturat la Lacu Roșu (1 VII 1969). La 16 VII 1974, colecționarii N. Delvig și M. Brătășeanu colectează mai multe exemplare în apropierea cabanei „Aluniș“, de-a lungul pîrîului Belchia.

În ziua de 18 VII 1975, pe aceeași locuri, am colectat și noi 3 masculi, la 21 VII 1977, 5 masculi, iar între 12 și 18 VII 1978, 7 masculi și o femelă.

Datele de mai sus arată că *P. hippothoë* L. este mai mult o specie cu o răspîndire locală decît rară, pentru că unde condițiile de biotop sănt prielnice (vegetație higrofilă din apropierea pîraielor montane cu *Rumex acetosella* și *Polygala bistorta*), se poate colecta într-un număr mai mare de exemplare.

Familia PAPILIONIDAE Doubleday
Parnassius apollo transsylvanicus Schweitzer (Fig. 10)

Anvergura : 75—90 mm, fiind unul dintre fluturii noștri diurni cu talia cea mai mare. Este o specie palearctică, răspândită în depresiunile muntosorilor din Europa pînă în Asia Centrală și Siberia (4). În Munții Carpați această specie este locală și din ce în ce mai rară. În Carpații Meridionali lipsește probabil cu desăvîrșire, după cum relatează toți cercetătorii care au explorat acest lanț montos (D. Czekelius, L. Diószeghy, A. Popescu — Gorj, Fr. König), (7).

P. apollo transsylvanicus Schweitzer este cea mai frumoasă și mai mare rasă din lanțul carpatic. În lucrarea privind lepidopterele de la Lacul Roșu, A. Popescu — Gorj (11) menționează următoarele date referitoare la numărul de exemplare captureate : 3 masculi și 3 femele colectate la Boresc de A. Müller (23 VII 1921), 5 masculi și 2 femele colectate la intrarea în Cheile Bicazului (8 VII 1937).

A fost regăsit abia în 1955, cînd A. Alexinschi a capturat 2 masculi la 7 și 16 august, pe muntele Surduc. În 1962 și 1965, Fr. König colectează cîteva exemplare la Lacul Roșu, iar la 27 VII 1966 A. Takács găsește, tot la intrarea în Chei, 18 masculi și 4 femele.

Noi am colectat mai multe exemplare din această specie între anii 1968 și 1973 în trei puncte : la intrarea în Cheile Bicazului (dinspre Bicazul Ardelean), la cca. 700 m altitudine ; în Valea Cupaș, la cca. 1.000 m altitudine, și pe platoul situat sub culmea muntelui Suhardul Mic, la cca. 1.250 m altitudine.

P. apollo transsylvanicus Schweitzer zboară numai în zilele însorite ale lunii iulie pînă la mijlocul lui august. Imagourile planează deasupra pajîștilor și grohotișurilor din zona montană și se așează mai ales pe flori de *Cirsium*. De asemenea, și omizile se hrănesc numai ziua, în bătaia soarelui puternic, cu frunzele de *Sedum album* și mai rar cu *Sempervivum tectorum* (7).

P. apollo L. este o specie mult dorită de toți cercetătorii și colecționarii. Apollo este pentru lepidopterologi ceea ce este floarea de colț pentru botaniști. De aceea, în fiecare an, în perioada de zbor, apar colecționari din țară și străinătate și „vînează“ zile la rînd acest frumos și tot mai rar reprezentant al entomofaunei pajîștilor alpine din țara noastră. Tot atunci, în ultimii ani, am observat că acele locuri unde zboară *P. apollo transsylvanicus* Schweitzer au fost transformate în zone de pășunat. Oile distrug vegetația și schimbă biotopul caracteristic, foarte limitat al acestei specii. Un alt factor care periclită existența speciei este poluarea aerului, în urma creșterii traficului de autoturisme.

Familia NYMPHALIDAE Swainson
Clossiana titania Esper (Fig. 11)

Anvergura : 35—42 mm. Această specie palearctică se întîlnește pe areale izolate din vestul Europei pînă în Altai, în regiunile montane, rar coborînd sub 1.000 m altitudine (8). În țara noastră este una dintre speciile cele mai rare, fiind semnalată numai de două ori, (8). Prima dată

de Tiltzher, care a descris var. *transsilvanica*. La 12 VII 1912, Czekelius colectează și el această varietate în Transilvania, lîngă Gheorgheni, și afirmă că la noi ea înllocuiește forma nominată. În colecția lui Czekelius și Alexinschi se află cîte un exemplar de *C. titania* Esp. Specia a mai fost menționată și de Hurmuzachi (1893) în regiunile înalte ale Bucovinei, (8). *C. titania* Esp. lipsește din marile colecții ale lui A. Ostrogovich și Fr. König. (6, 10).

Pe data de 26 VII 1973, am găsit pentru prima dată, împreună cu colecționarul M. Brătășeanu această specie într-un număr de 5 exemplare (4 masculi și o femelă) pe aceleași locuri de unde a fost semnalat și *Zygaena nevadensis gheorghenica* Reiss. Astfel, *C. titania* Esp. a fost regăsit pe teritoriul țării noastre, într-un nou biotop, de unde provin cele mai multe exemplare colectate. La 20 VII 1974, am colectat 3 masculi pe aceleași locuri, iar la 18 VII 1975, un singur exemplar femel. În 1977, la data de 21 iulie, n-am mai găsit nici un exemplar. Aceasta, desigur, nu înseamnă dispariția speciei rare, abia regăsite, ci demonstrează faptul că variațiile de temperatură și de umiditate din timpul anului influențează perioada de zbor la diferite specii de lepidoptere. Intre 16 și 18 VII 1978 am regăsit exemplarele speciei, colectând 8 masculi. Și în cazul lui *C. titania* Esp. s-a schimbat aspectul biotopului în cei șase ani de cînd urmăresc această specie. Pădurea care delimită luminișul de pe versantul muntelui din partea dreaptă a pîrîului Belchia a fost defrișată în 1976. Sperăm că intervenția umană, tocmai în biotopul speciei, nu va influența în mod negativ existența acestui Nymphalid rar și foarte local al faunei țării noastre.

Brenthis ino Rottemburg (Fig. 12). Anvergura : 36—40 mm. Arealul de răspîndire al speciei se întinde de la Oceanul Atlantic, prin zona temperată a Europei și Asiei, pînă la Oceanul Pacific, (2, 4). În fauna R.S.R. (8) este menționată ca o specie „rară“ și „locală“. În 1866 Mann o citează în Dobrogea, mai tîrziu Pawlitschek (1892) și Hurmuzachi (1897) o semnalează în Bucovina. În colecția Caradja sănt exemplare captureate (1895) la Azuga. Rebel afirmă că în Banat este foarte rară (1911), (8). În colecția Czekelius (1) găsim următoarele date : un exemplar de la Gheorgheni (3 VIII 1912, leg. Tiltzher), un exemplar de la Cluj, Valea Plecica (1 VII 1928, leg. Péterfi). În colecția Worell este un exemplar de la Răcătău (14 VII 1929, leg. Czekelius). A. Popescu — Gorj (10) menționează din colecția Ostrogovich 7 exemplare captureate la Azuga (1926), Cluj (1929) și Munții Gurghiu (1923). În colecția de lepidoptere a Muzeului Banatului (6) există un exemplar de la Răcătău, Munții Apuseni (17 VII 1969).

În ceea ce privește colectările proprii de *Br. ino* Rott., exemplarele noastre provin din apropierea satului Beliș din Munții Gilău (2 masculi, la 11 VII 1972); un exemplar femel din apropierea cabanei „Aluniș“, pe pajiștile higofile unde curge pîrîul Belchia. Cele mai multe exemplare le-am colectat în apropierea orașului Miercurea-Ciuc, sub

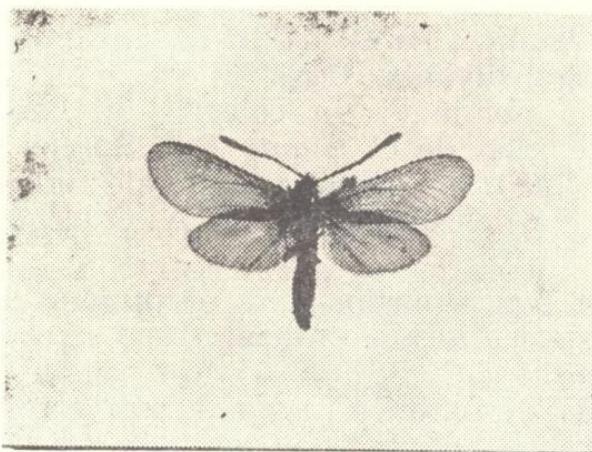

Fig. 1

Zygaena nevadensis gheorghenica
Reiss.

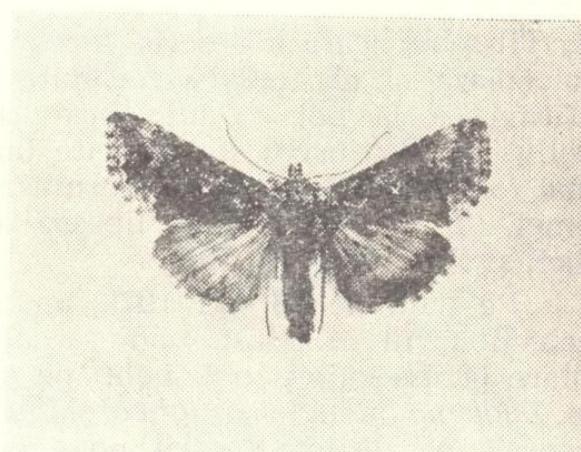

Fig. 4

Syngrapha interrogationis Linné

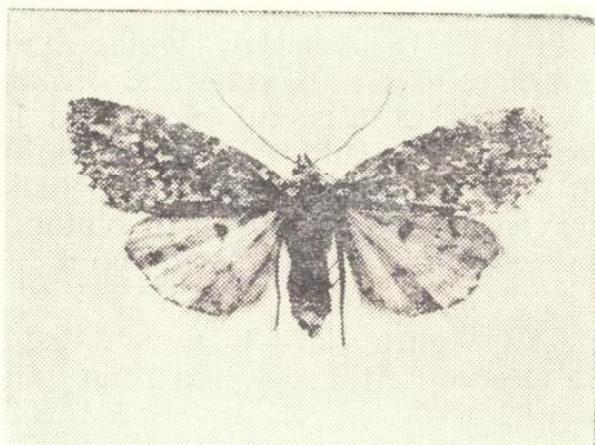

Fig. 2

Amathes speciosa Hübner

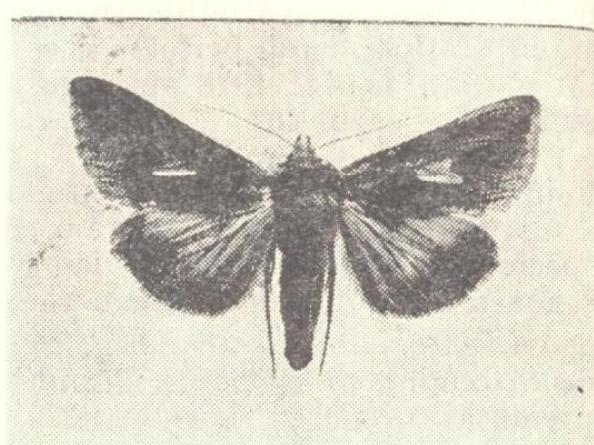

Fig. 5

Chrysaspidea bractea Fabricius

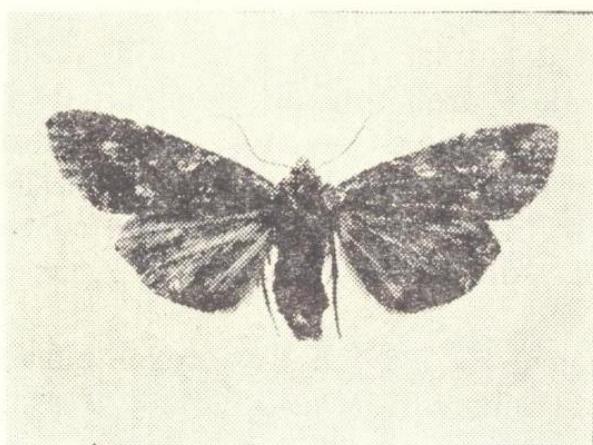

Fig. 3

Eurois occulta Linné

Fig. 6

Polychryzia moneta Fabricius

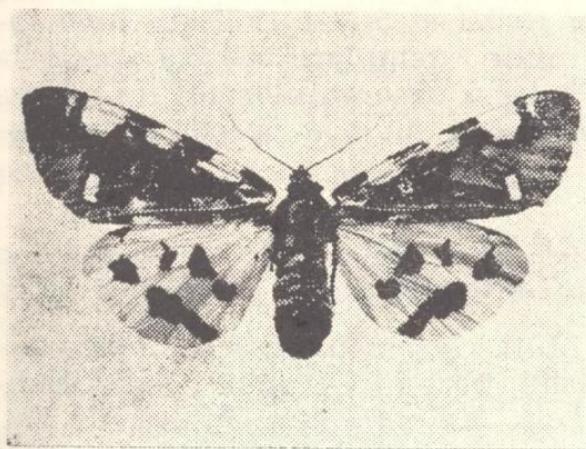

Fig. 7
Pericallia matronula Linné

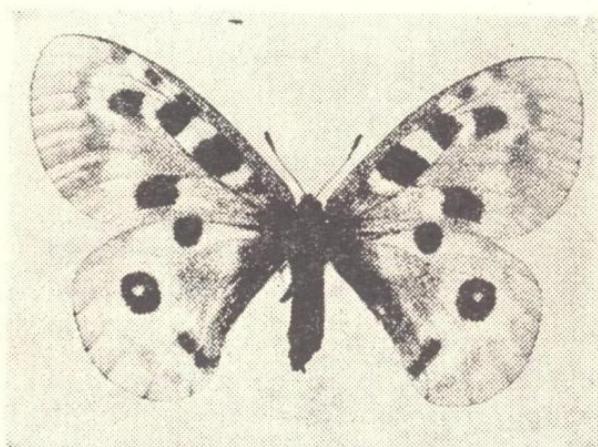

Fig. 10
Parnassius apollo transsylvaniaicus
Schweitzer

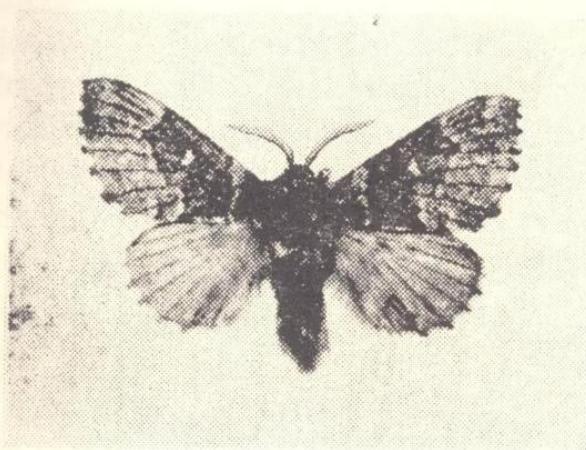

Fig. 8
Selenephera lunigera Esper.

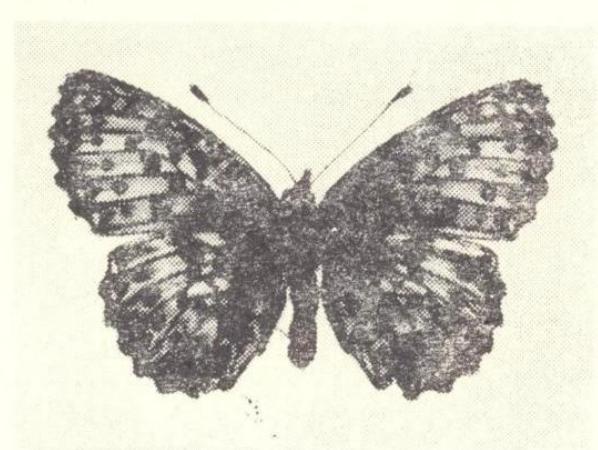

Fig. 11
Clossiana titania Esper

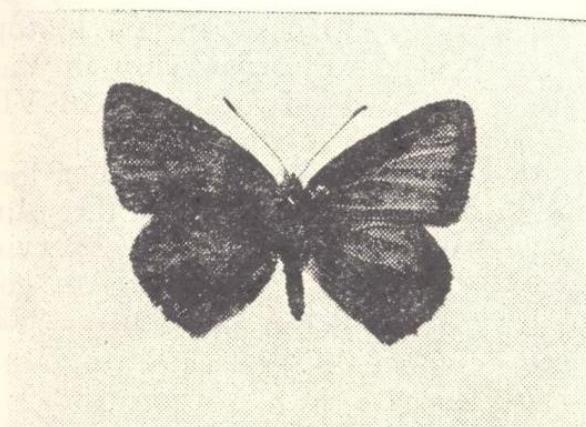

Fig. 9
Palaeochrysophanus hippothoë Linné

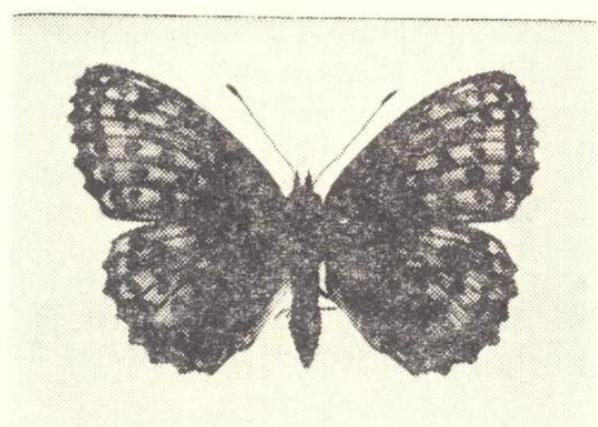

Fig. 12
Brenthis ino Rottemburg

Dealul Șuța : 5 masculi și 4 femele, la 19 VI și 5 VII 1977. În luna iulie a anului 1978 am colectat în mai multe exemplare această specie la Miercurea-Ciuc și în Valea Belchia. Pe baza observațiilor făcute asupra lui Br. ino Rott., putem spune că este mai mult o specie cu o răspândire locală decât rară.

Familia STYRIDAE Swainson

Coenonympha tullia tiphon Rottemburg (Fig. 13)

Anvergura : 36—38 mm. *C. tullia* Müll. este răspândită din nord-vestul Europei, prin zona temperată al Asiei, pînă la Oceanul Pacific. Subspecia *tiphon* Rott. are o răspândire mult mai limitată : Franța de Est, Europa Centrală, nordul Jugoslaviei și în unele părți din Munții Alpi (4). Zboară pe poienile umede din regiunea montană, la altitudini în jur de 1.000 m. Este o specie rară și locală pe care am găsit-o menționată în literatura de specialitate doar din două locuri. A fost semnalată pe Ceahlău (12) de Caradja (1895), pe baza cîtorva exemplare „cam zburate“,

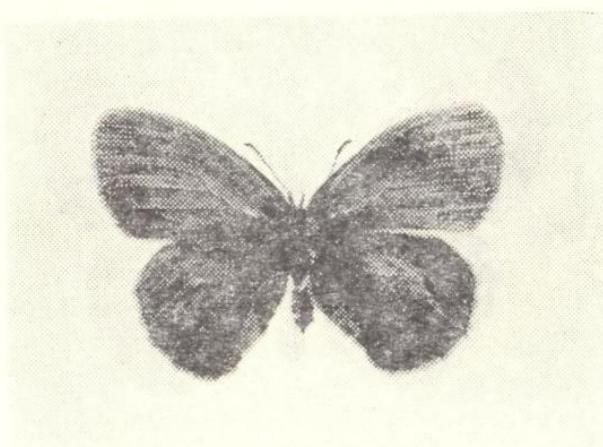

Fig. 13
Coenonympha tullia tiphon

colectate la începutul lunii august în turbăriile de pe culme. În colecția Czekelius (1) sunt 2 exemplare capturate lîngă Gheorgheni de Silberna-gel și Tiltzscher (24 VIII 1913). În colecția de lepidoptere a Muzeului Banatului (6) se găsesc 7 masculi și 4 femele de *C. tullia tiphon* Rott. colectate la Poiana Stampei, Dorna, la 11 VII 1967. Un al treilea biotop al acestei specii a fost descoperit de N. Delvig și M. Brătășeanu în Valea Belchia, unde au colectat 5 masculi și o femelă, la data de 16 VII 1974.

La 21 VII 1977, am colectat un singur exemplar femel în același loc. În vara anului 1977, în zilele de 27 iunie și 5 iulie, în apropierea orașului Miercurea-Ciuc, pe finețele higrofile dinspre satul Fitod, am observat mai multe exemplare ale speciei, majoritatea în stare zburată. Am colectat 2 masculi și 4 femele în stare relativ bună. Între 2 și 19 iulie 1978, tot în aceste locuri, am colectat 34 de exemplare ale speciei.

★

Datele de mai sus prezintă 13 specii de lepidoptere rare găsite în zona Gheorgheni și a Lacului Roșu. Prin semnalarea unor biotopi încă puțin cercetate, care adăpostesc specii dintre cele mai rare ale entomo-

faunei țării noastre îmbogățește cunoștințele faunistice referitoare la această parte a țării. Județul Harghita a fost puțin cercetat din punct de vedere lepidopterologic, ori condițiile fizico-climatiche oferă posibilități multiple de conservare a numeroase biotopuri neatinse încă de mîna omului și condiții prielnice menținerii unei faune de lepidoptere variate și bogate în specii rare.

Pe măsura avansării industrializării și folosirii pe scară tot mai largă a mijloacelor de combatere chimică a dăunătorilor, și în județul Harghita sînt afectate, pe lîngă speciile dăunătoare, și cele care au găsit adăpost în diferite refugii ale entomofaunei harghitene. Problema raportului om-natură se pune azi foarte acut, din mai multe motive. Omul are posibilități distructive foarte mari. Adesea face greșeli fără a-și da seama de urmări. De aceea, ar trebui să mărite suprafetele terenurilor ocrotite de legi și rezervațiilor naturale și în județul Harghita, iar cele existente să fie sub protecția ocrotitoare a legii. Tot atunci, ar trebui intensificat studiul entomonofaunei, pentru a fi cel puțin inventariate înainte de dispariția totală a anumitor specii foarte rare. Marile rarități, tocmai datorită faptului că se găsesc într-un număr restrîns de exemplare, nu joacă rol important din punct de vedere economic sau în echilibrul biologic al teritoriului respectiv, dar constituie podoabe ale meleagurilor noastre, îmbogățesc patrimoniul științific al țării. Dispariția lor se dătorează neglijenței omului, constituie o pagubă irecuperabilă pentru generațiile viitoare.

— BIBLIOGRAFIA —

1. CZEKELIUS D. (1921): *Beiträge zur Schmetterlingsfauna Siebenbürgens. VII.* Verh. und Mitt. des Siebenbürg. Vereins für Naturw., Hermannstadt, LXXI, pp. 71—77.
2. GOZMÁNY L. (1968): *Nappali Lépkék* — Diurna, Magy. Tud. Akad., Budapest, Fauna Hungariae, Lepidoptera, XVI., 15.
3. GOZMÁNY L. (1970): *Bagolylepkek* — Noctuidae I., Magy. Tud. Akad., Budapest, Fauna Hungariae, Lepidoptera. XVI., 11.
4. HIGGINS, G.L. und RILEY, D.N. (1971): *Die Tagfalter Europas und Nordwestafrikas*, Verlag Paul Parey, Hamburg und Berlin, 1—378, pl. 1—60.
5. KÖNIG FR. (1969): *Considerații ecologice și biologice cu privire la stadiile de dezvoltare a formelor geografice aparținînd speciei Erebia melas Hbst., din Carpații Românești*, Comunicări de Zoologie, 2, p. 47—56.
6. KÖNIG FR. (1975): Catalogul colecției de lepidoptere a Muzeului Banatului, Timișoara ; 1—284.
7. NICULESCU, E.V. (1965): *Familia Papilionidae*. — Acad. R.P.R., Fauna R. P. Române, Lepidoptera, Insecta, 11, 5 ; 1—98, pl. 1—9.
8. NICULESCU, E.V. (1965): *Familia Nymphalidae*. Acad. R.P.R., Fauna R.P.R., Lepidoptera, Insecta, 11, 7 ; 1—362, pl. 1—25.
9. POPESCU—GORJ, A. (1960): *Lepidoptères nouveaux ou rares pour la faune de la République Populaire Roumaine*, Trav. Mus. Hist. „Grigore Antipa“ 2 ; 273.
10. POPESCU—GORJ, A. (1964): Catalogue de la collection de Lepidoptères „Prof. A. Ostrogovich“ du Museum d’Histoire Naturelle „Grigore Antipa“ Bucarest : 1—293.

11. POPESCU—GORJ, A. (1970): *Date privind lepidopterele de la Lacul Roșu și Cheile Bicazului*, Studii și Cercetări I. Piatra Neamț, pp. 331—355.
12. POPESCU—GORJ, A. (1974): *Date privind lepidopterele Satyridae de pe Măsivul Ceahlău*, Studii și Cercetări 2, Piatra Neamț, pp. 187—195.
13. REISS, GÜNTHER (1976): *Zwei neune Unterarten von Zygaena nevadensis Rambur in Südosteuropa geiunden*. — ATALANTA, Bd. VII, Heft 3, November, Würzburg.
14. SEITZ, A. (1909—1932): *Die Grossschmetterlinge der Erde*. Vol. I.—IV. Suppl., Stuttgart.
15. SPULER, A. (1908—1910): *Die Schmetterlinge Europas*, Vol. I.—IV. — Stuttgart.
16. WAREN, B.C.S. (1961): *Erebia melas carpathicola Popescu—Gorj et Alexinschi (Lep. Satyridae) in West Transylvania*, The Entomologist, London, pp. 171—172.

ADATOK GYERGYÓSZENTMIKLÓS ÉS GYILKOSTÓ KÖRNYÉKÉNEK RITKA LEPKEFAJAIRA VONATKOZÓAN

— KIVONAT —

A szerző 1968 és 1978 között végzett megfigyelései alapján új adatokkal gazdagítja a vidékre vonatkozó lepkészeti irodalmat. 13 olyan ritka lepkefajt sorol fel, amelyet eddig csak kis példányszámban gyűjtöttek.

A tudomány számára nemrég leírt új alfaj, a *Zygaena nevadensis* ssp. *gheorghenica* Reiss példányait a Békényvölgyet szegélyező lejtők rétjein 1974. VII. 16-án, 1975. VII. 19—21-én, 1977. VII. 21-én valamint 1978. VII. 12-én gyűjtötte. A *Clossiana titania* Esper. példányait 1976. VIII. 26-án kisebb, majd 1978-ban nagyobb példányszámban is begyűjtötte.

Néhány faj ismertetése közben (*Parnassius apollo transylvanicus* Schwatzer, *Clossiana titania* Esper) utal, hogy azok lelőhelye az utóbbi években éppen az emberi beavatkozások révén megváltozott, amely az itt élő lepkefajok kipusztulásához vezethet. Éppen ezért felhívja a figyelmet, hogy ezen területek védelemben részesüljenek.

DATEN ÜBER DIE RAREN SCHMETTERLINGARTEN AUS GHEORGHENI UND DER UMGBUNG VON LACUL ROUȘU

— ZUSAMMENFASSUNG —

Nach seinen in der Zeitspanne von 1968 bis 1978 vorgeführten Beobachtungen bereichert der Autor die Schmetterlinge betreffende Bibliographie mit neuen Daten. Er zählt in seinem Weerk 13 seltene Faltersarten auf, die man bisher in sehr geringen Mengen gesammelt wurden konnte.

Der Autor hat die Exemplare der, für die Wissenschaft eben neulich entdeckten Untergattungen wie *Zygaena nevadensis* ssp. *gheorghenica* Reiss, auf den Wiesen der Hängen des Békény-Tales am 16. V. 74, 19—21. 7. 75, 21. 7. 77 sowie am 12. 7. 78 gefangen. Die Exemplare der *Clossiana titania* Esper. hat er am 26. 8. 76 in kleineren, dann im Jahre 1978 in grösseren Mengen gesammelt.

Im Laufe der Darstellung bestimmter Arten (*Parnassius apollo transylvanicus* Schwatzer, *Clossiana titania* Esper. weist er auch darauf hin, dass es in den letzten Jahren eben zur Folge der menschlichen Eingriffe der Lebensraum dieser Tiere sehr beschränkt wurde, eine Tatsache die zu der völligen Ausrottung der hiesigen Schmetterlingsraten führen könnte. Eben darum macht er die Öffentlichkeit darauf aufmerksam, dass man diese Gebiete unterm Naturschutz stellen musste.